

WPLYW PODŁOŻY I ODMIAN NA WYSOKOŚĆ I JAKOŚĆ PLONU POMIDORA SZKLARNIOWEGO

Józef Piróg¹, Andrzej Komosa²

¹Katedra Warzywnictwa, Akademia Rolnicza, ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

²Katedra Nawożenia Roślin Ogrodniczych Akademia Rolnicza, ul. Zgorzelecka 4, 60-198 Poznań
e-mail: pirog@au.poznan.pl

Streszczenie. W latach 2004-2005 przeprowadzono badania nad wpływem podłoży i odmian na plonowanie pomidora szklarniowego. W doświadczeniu dwuczynnikowym, założonym w układzie bloków losowanych badano: wełnę mineralną, włókno drzewne i torf wysoki oraz odmiany: Emotion F₁ i Grace F₁. Wykazano dużą przydatność tych podłoży do uprawy pomidora szklarniowego. Plon ogólny uzyskany z uprawy we włóknie drzewnym wynosił 18,86 kg·m⁻², w torfie wysokim 18,70 kg·m⁻² i w wełnie mineralnej 19,44 kg·m⁻². W plonie handlowym zaznaczyły się istotne różnice między odmianami i latami doświadczeń. Lepszą odmianą okazała się odmiana Emotion F₁, której plon handlowy wynosił 18,77 kg·m⁻², gdy Grace F₁ wydała 16,04 kg·m⁻². Procentowy udział plonu handlowego w plonie ogólnym w zależności od rodzaju podłoża oscylował na poziomie 84,8 do 87,8%. Struktura plonowania poszczególnych wyborów owoców uzyskanych z roślin uprawianych we włóknie drzewnym wynosiła: 76,6% wyboru IA, 9,9% wyboru IB i 1,5% wyboru II. Odmiana Emotion F₁ charakteryzowała się wyższym udziałem wyboru IA (76,2), wyboru IB (11,8%) i wyboru II (1,5%) niż odmiana Grace F₁ (odpowiednio 74,7, 7,8 i 0,8%).

Słowa kluczowe: wełna mineralna, włókno drzewne, torf, pomidor szklarniowy

WSTĘP

Podstawą prawidłowego wzrostu i rozwoju roślin jest podłoże. Małe możliwości zmianowania w szklarni zmuszają do szukania podłoży o optymalnych właściwościach fizycznych i wolnych od patogenów glebowych [3,5]. Zbadano już szereg materiałów mogących mieć zastosowanie jako podłoże, wprowadzono szereg nowych technologii uprawy, jednak kierunek badawczy dotyczący możliwości zastosowania nowych podłoży w praktyce nadal jest aktualny [1,2,4,6].

Celem badań było określenie przydatności luźnego, sosnowego włókna drzewnego do uprawy pomidora szklarniowego na tle podłoża torfowego i wełny mineralnej.

MATERIAŁ I METODY

W latach 2004 i 2005 założono w nieogrzewanej szklarni doświadczenie dwuczynnikowe w układzie bloków losowanych w 4 powtórzeniach. Jednym czynnikiem były podłoża: włókno drzewne – sosnowe (niesprasowane) w workach foliowych, torf wysoki w skrzynkach balkonowych i wełna mineralna Pargro. Włókno drzewne otrzymuje się ze zrąbków drewna sosnowego zawierającego do 10% kory. Są one traktowane temperaturą 145-155°C i pod ciśnieniem 6-8 atm. W takich warunkach tworzą się formy włókniste drewna. Do doświadczenia użyto standardowy torf wysoki i wełnę mineralną. Drugim czynnikiem były odmiany: Emotion F₁ z firmy Syngenta Seeds BV i Grace F₁ z firmy De Ruter B.V.

Nasiona wysiano do multibloków z wełny mineralnej w dniach 3 marca 2004 i 30 marca 2005 roku. Multibloki nasączono pożywką zawierającą (mg·dm⁻³): N-NH₄ <14, N-NO₃ –220, P-PO₄ –70, K-260, Ca-140, Mg-60, S-SO₄-50, Na<30, Cl<30, Fe – 1,50, Mn-1,0, Zn-0,35, Cu – 0,08, B –0,35, Mo – 0,05, pH 5,5 i EC 2,4 mS·cm⁻¹.

Po 2 tygodniach rośliny przepikowano do kostek z wełny mineralnej o wymiarach 10 × 10 × 7,5 cm i nawożono pożywką jak dla siewu, zmieniając jedynie zawartość niektórych składników: N-NO₃ – 230, K – 320, Ca – 150, Mg – 80 i S-SO₄ – 60 mg·dm⁻³.

W dniu 15 kwietnia 2004 i 17 maja 2005 roku rozsadę z 6 liśćmi posadzono w badanych podłożach w zagęszczeniu 2,5 rośliny na 1 m². Na każdym poletku rośło 6 roślin. Od kwitnienia 3 grona pożywkę zmodyfikowano, przyjmując następujące zawartości składników (mg·dm⁻³): N-NO₃ –210, K-360, S-SO₄ –70. Od kwitnienia 6 grona stosowano pożywkę, zawierającą (mg·dm⁻³): P – PO₄ – 60, K – 390 i Ca – 170 a pozostałe składniki jak w pożywce stosowanej do rozsady w multiblokach, pH pożywki 5,50, EC 3,2 mS·cm⁻¹. Stężoną 100-krotnie pożywkę przygotowywano w dwóch zbiornikach o pojemności 160 dm³ każdy. Pożywki te rozcieńczano 100-krotnie za pomocą dozowników i dostarczano roślinom systemem indywidualnego nawadniania kropłowego. Dzienna dawka pożywki wynosiła w zależności od fazy rozwojowej roślin od 1,5 do 3,5 dm³. Rośliny uprawiano przy sznurkach na 16 gron metodą ukośną. Około 6 tygodni przed planowanym zakończeniem uprawy rośliny ogłowiono.

Średnia temperatura powietrza na zewnątrz szklarni od maja do października w 2004 roku wynosiła 14,7°C, wilgotność 70,5% i usłonecznienie 213,3 godziny, a w roku 2005 odpowiednio: 16,1°C, 69,7% i 241,9 godzin.

Wszelkie zabiegi uprawowe wykonywano zgodnie z przyjętymi zasadami. Pierwszy zbiór wykonano 6 lipca 2004 i 13 lipca 2005 roku a ostatni 8 października 2004 i 3 listopada 2005 roku. Owoce sortowano według średnic: > 6 cm klasa IA, 4,5-6 cm I B, 3-4,5 cm klasa II, owoce drobne i niekształtne – poza wyborem oraz owoce chore.

Wyniki plonów poddano analizie statystycznej, oceniając różnice istotności testem Duncana.

WYNIKI I DYSKUSJA

Plon ogólny

Zastosowane w badaniach materiały w postaci włókna drzewnego, torfu wysokiego i wełny mineralnej jako podłoża okazały się dobrymi podłożami do uprawy pomidora szklarniowego, co zostało udokumentowane wynikami obrazującymi plonowanie roślin. Wcześniejsze badania prowadzone przez Chohurę, Komosę [1], Piroga [4], Wysockiej-Owczarek [6] wykazały celowość stosowania wełny mineralnej i torfu wysokiego w uprawie pomidora pod osłonami. Średnie plony ogólne uzyskane z roślin uprawianych w poszczególnych podłożach, uzyskane w niniejszych badaniach, nie różniły się istotnie (tab. 1). Pomidory uprawiane we włóknie drzewnym wydały plon wynoszący $18,86 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$, w torfie wysokim $18,70 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$ i nieco wyższy w wełnie mineralnej $19,44 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$.

Badane odmiany Emotion F₁ i Grace F₁ wydały zróżnicowane plony ogólne (odpowiednio $18,77$ i $19,24 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$), ale nie były to różnice statystyczne udowodnione.

Istotne różnice w plonach uzyskano w poszczególnych latach doświadczenia. Średni plon ogólny w roku 2004 wynosił $14,85 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$ i był zdecydowanie niższy niż w roku 2005, w którym uzyskano $23,15 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$. Niższy plon ogólny (jak również handlowy, IA i IB) w roku 2004 był wynikiem zbyt wczesnego posadzenia roślin w nie ogrzewanej szklarni i wcześniejszego zakończenia doświadczenia. Analiza statystyczna wykazała istotną różnicę w interakcji lat i odmian, ale na tę różnicę wpłynął zdecydowanie rok uprawy.

Plon handlowy

Pomidory uprawiane w różnych podłożach wydały stosunkowo wysoki plon handlowy, nie różniący się istotnie. Rośliny uprawiane w wełnie mineralnej plonowały $16,83$, włóknie drzewnym – $16,56$ i torfie wysokim i $15,86 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$ (tab. 2).

Lepiej plonującą odmianą była Emotion F₁ z plonem handlowym $16,8 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$, w porównaniu z odmianą Grace F₁ – $6,04 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$. Te różnice między plonami udowodniono statystycznie. Średni plon handlowy z obu odmian w roku 2005 wynosił $19,72 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$, a w roku 2004 tylko $13,12 \text{ kg}\cdot\text{m}^{-2}$.

Udział plonu handlowego w plonie ogólnym uzyskany z roślin uprawianych w badanych podłożach wynosił $84,8$ do $87,8\%$ (tab. 3). Odmiana Emotion F₁ lepiej plonowała niż odmiana Grace F₁. Również odmiana Emotion F₁ charakteryzowała się większym udziałem owoców handlowych w plonie ogólnym ($89,5\%$) w porównaniu do odmiany Grace F₁ ($83,4\%$). Różną reakcją odmian na rodzaj podłoża w plonowaniu potwierdzają wyniki badań Wysockiej-Owczarek [6], Piroga [4] i Chohury, Komosy [1].

Tabela 1. Wpływ podłoża i odmiany na plon ogólny pomidora szklarniowego uprawianego w różnych podłożach**Table 1.** Influence of substrate and cultivar on total yield of greenhouse tomato grown on various substrates

Podłoże Substrate	Odmiana Cultivar	Plon ogólny – Total yield – (kg m ⁻²)		
		Rok – Year		Średnia – Mean
		2004	2005	
Wełna mineralna Rockwool	Emotion	15,88	23,34	19,61
	Grace	14,91	23,63	19,27
	Średnia – Mean	15,39	23,48	19,44
Włókno drzewne Fiber wood	Emotion	15,32	20,97	18,14
	Grace	15,11	24,06	19,58
	Średnia – Mean	15,21	22,51	18,86
Torf – Peat	Emotion	14,38	22,71	18,55
	Grace	13,49	24,22	18,86
	Średnia – Mean	13,93	23,47	18,70
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	15,19	22,34	18,77
	Grace	14,50	23,97	19,24
Średnia – Mean		14,85	23,15	

NIR_{α=0,05} dla roku = 0,916, NIR_{α=0,05} dla podłoża = n.i., NIR_{α=0,05} dla odmiany = n.i.,
 LSD_{α=0,05} for year = 0,916, LSD_{α=0,05} for substrate = n.s., NIR_{α=0,05} for cultivar = n.s.,
 NIR_{α=0,05} dla interakcji rok x odmiana = 1,295, NIR_{α=0,05} dla pozostałych interakcji = n.i.,
 LSD_{α=0,05} for year – cultivar interaction = 1,295, NIR_{α=0,05} for remaining interactions = n.s.

Tabela 2. Wpływ podłoża i odmiany na plon handlowy pomidora szklarniowego uprawianego w różnych podłożach**Table 2.** Influence of substrate and cultivar on marketable yield of greenhouse tomato grown on various substrates

Podłoże Substrate	Odmiana Cultivar	Plon handlowy – Marketable yield (kg m ⁻²)		
		Rok – Year		Średnia – Mean
		2004	2005	
Wełna mineralna Rockwool	Emotion	14,64	20,02	17,33
	Grace	12,91	19,76	16,34
	Średnia – Mean	13,77	19,89	16,83
Włókno drzewne Fiber wood	Emotion	13,84	19,50	16,67
	Grace	12,97	19,93	16,45
	Średnia – Mean	13,40	19,72	16,56
Torf – Peat	Emotion	13,03	19,75	16,39
	Grace	11,31	19,34	15,32
	Średnia – Mean	12,17	19,55	15,86
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	13,84	19,76	16,80
	Grace	12,39	19,68	16,04
Średnia – Mean		13,12	19,72	

NIR_{α=0,05} dla roku = 0,746, NIR_{α=0,05} dla podłoża = n.i., NIR_{α=0,05} dla odmiany = 0,746,
 LSD_{α=0,05} for year = 0,746, LSD_{α=0,05} for substrate = n.i., LSD_{α=0,05} for cultivar = 0,746,
 NIR_{α=0,05} dla interakcji = n.i., LSD_{α=0,05} for interaction = n.s.

Tabela 3. Procentowy udział owoców plonu handlowego w plonie ogólnym pomidora szklarniowego uprawianego w różnych podłożach**Table 3.** Percentage of marketable fruit in total yield of greenhouse tomato grown on various substrates

Podłoże Substrate	Odmiana Cultivar	Procent plonu handlowego w plonie ogólnym		
		Rok – Year		Średnia Mean
		2004	2005	
Wełna mineralna Rockwool	Emotion	92,2	85,8	88,4
	Grace	86,6	83,6	84,8
Włókno drzewne Fiber wood	Emotion	90,3	93,0	91,9
	Grace	85,8	82,8	84,0
Torf – Peat	Emotion	90,6	87,0	88,3
	Grace	83,8	79,8	81,2
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	91,1	88,4	89,5
	Grace	85,4	82,1	83,4
Średnia dla podłoży Mean for substrate	Wełna mineralna Rockwool	89,5	84,7	86,6
	Włókno drzewne Fiber wood	88,1	87,6	87,8
	Torf – Peat	87,4	83,3	84,8

Plon wyboru IA

Plon wyboru IA był wyższy z roślin uprawianych w wełnie mineralnej i włóknie drzewnym (odpowiednio 14,81 i 14,45 kg·m⁻²), niż w torfie wysokim (13,76 kg·m⁻²). Były to jednak różnice nie istotne (tab. 4).

Obydwie odmiany Emotion F₁ i Grace F₁ wydały podobny plon wyboru IA, który wynosił odpowiednio: 14,31 i 14,37 kg·m⁻². Na kształtowanie się wielkości plonu wyboru IA miały wpływ zarówno warunki klimatyczne jak również różnice w terminie rozpoczęcia wegetacji. W roku 2004 uzyskano 10,08 kg·m⁻² plonu wyboru IA, a w roku 2005 18,60 kg·m⁻².

Plon wyboru IB

Udział tego wyboru w plonie ogólnym był zróżnicowany i wahał się od 7,2 do 11,8% (tab. 5). Rośliny uprawiane w wełnie mineralnej, włóknie drzewnym i torfie wysokim wydały podobny, niski plon wyboru IB, który wynosił odpowiednio: 1,83, 1,86 i 1,88 kg·m⁻² (tab. 6). Zaznaczyły się natomiast różnice w tym wyborze między odmianami.

Wyższy plon wyboru IB stwierdzono u odmiany Emotion F₁ niż Grace F₁. Średni plon wyboru IB dla odmiany Emotion F₁ wynosił 2,21 kg·m⁻² a odmiany Grace F₁, 1,50 kg·m⁻². W tym wyborze w roku 2004 uzyskano wyższy plon 2,66 kg·m⁻², gdy w roku 2005 wyniósł on tylko 1,05 kg·m⁻².

Tabela 4. Wpływ odmiany i podłoża na plon wyboru IA pomidora uprawianego w szklarni
Table 4. Influence of cultivar and substrate on IA yield of greenhouse tomato

Podłoże – Substrate	Odmiana Cultivar	Plon wyboru I A – Yield I A (kg·m ⁻²)		
		Rok – Year		Średnia Mean
		2004	2005	
Wełna mineralna Rockwool	Emotion	11,000	18,53	14,77
	Grace	10,700	18,99	14,84
	Średnia	10,855	18,76	14,81
Włókno drzewne Fiber wood	Emotion	10,255	18,12	14,19
	Grace	10,411	19,01	14,71
	Średnia	10,333	18,56	14,45
Torf – Peat	Emotion	9,2999	18,64	13,97
	Grace	8,8333	18,29	13,56
	Średnia	9,0666	18,47	13,76
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	10,188	18,43	14,31
	Grace	9,9888	18,76	14,37
Średnia – Mean		10,088	18,60	

NIR_{α=0,05} dla roku = 0,741, NIR_{α=0,05} dla podłoża = n.i., NIR_{α=0,05} dla odmiany = n.i.,
 LSD_{α=0,05} year = 0,741, LSD_{α=0,05} for substrate = n.s., LSD_{α=0,05} for cultivar = n.s.,
 NIR_{α=0,05} dla interakcji = n.i., LSD_{α=0,05} for interactions = n.s.

Tabela 5. Struktura plonowania pomidora szklarniowego uprawianego w różnych podłożach
Table 5. Yield structure of greenhouse tomato grown on various substrates

Podłoże – Substrate	Odmiana – Cultivar	Procentowy udział poszczególnych wyborów w plonie ogólnym Percentage of individual yields in total yield				
		I A	I B	II	Poza wybór Outside yield	Chore diseased
		Wełna mineralna Rockwool	Emotion	75,3	11,6	1,4
	Grace	77,0	7,2	0,6	11,6	3,6
Włókno drzewne Fiber wood	Emotion	78,2	12,1	1,6	6,3	1,8
	Grace	75,1	7,8	1,1	12,7	3,3
Torf – Peat	Emotion	75,3	11,6	1,5	9,3	2,3
	Grace	71,9	8,5	0,8	15,7	3,1
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	76,2	11,8	1,5	8,1	2,4
	Grace	74,7	7,8	0,8	13,4	3,3
Średnia dla podłoża Mean for substrate	Wełna mineralna Rockwool	76,1	9,4	1,0	10,3	3,2
	Włókno drzewne Fiber wood	76,6	9,9	1,5	9,6	2,4
	Torf wysoki – Peat	73,6	10,0	1,2	12,6	2,6

Tabela 6. Wpływ odmiany i podłoża na plon wyboru IB pomidora uprawianego w szklarni
Table 6. Influence of cultivar and substrate on IB yield of greenhouse tomato

Podłoże Substrate	Odmiana Cultivar	Plon wyboru I B – Yield I B (kg·m ⁻²)		
		Rok – Year		Średnia – Mean
		2004	2005	
Wełna mineralna Rockwool	Emotion	3,19	1,38	2,28
	Grace	2,00	0,76	1,38
	Średnia – Mean	2,60	1,07	1,83
Włókno drzewne Fiberwool	Emotion	3,06	1,34	2,20
	Grace	2,20	0,84	1,52
	Średnia – Mean	2,63	1,09	1,86
Torf – Peat	Emotion	3,24	1,07	2,15
	Grace	2,30	0,92	1,61
	Średnia – Mean	2,77	0,99	1,88
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	3,16	1,26	2,21
	Grace	2,17	0,84	1,50
Średnia – Peat		2,66	1,05	

NIR_{α=0,05} dla roku = 0,184, NIR_{α=0,05} dla podłoża = n.i., NIR_{α=0,05} dla odmiany = 0,184,
 LSD_{α=0,05} for year = 0,184, LSD_{α=0,05} for substrate = n.s., LSD_{α=0,05} for cultivar = 0,184,
 NIR_{α=0,05} dla interakcji rok x odmiana = 0,261, NIR_{α=0,05} dla pozostałych interakcji = n.i.,
 LSD_{α=0,05} for year x cultivar = 0,261, LSD_{α=0,05} for remaining interactions = n.s.

Plon wyboru II

Plon owoców w II wyborze był bardzo niski (tab. 7). Średnio z roślin uprawianych w wełnie mineralnej, włóknie drzewnym i torfie wysokim wynosił on odpowiednio 0,19; 0,25 i 0,22 kg·m⁻², co stanowiło zaledwie 1,0; 1,5 i 1,2% plonu ogólnego.

W plonie II wyboru odnotowano istotne różnice między odmianami – wyższy plon wydała odmiana 'Emotion F₁'. W 2004 rok plon II wyboru wynosił 0,37 kg·m⁻², a w roku 2005 – 0,07 kg·m⁻². Udział owoców wyboru II w plonie ogólnym zamykał się w przedziale 0,8-1,5%.

Plon owoców poza wyborem i owoców chorych

Plon owoców zaliczanych do klasy „poza wyborem” wynosił 6,3 do 15,7% plonu ogólnego (tab.5). Rośliny uprawiane w badanych podłożach wydały średnio 1,81 do 2,35 kg·m⁻² plonu poza wyborem. Istotnie więcej owoców poza wyborem wydała odmiana Grace F₁ (2,59 kg·m⁻²) niż odmiana Emotion F₁ (1,52 kg·m⁻²). Były to różnice istotne. Odnotowano również różnicę między plonem poza wyborem w roku 2004, a 2005 – plon ten wynosił odpowiednio 1,57 i 2,54 kg·m⁻².

Owoce chore miały niewielki udział procentowy w plonie ogólnym, który w zależności od rodzaju podłoża wynosił 2,4-3,2%. Plon owoców chorych kształtował się w zakresie 0,22 do 0,41 kg·m⁻². Dla odmiany Emotion F₁ plon ten wynosił 0,17 kg·m⁻² a dla Grace F₁ 0,4 kg·m⁻².

Tabela 7. Wpływ podłoża i odmiany na plon wyboru II pomidora uprawianego w szklarni
Table 7. Influence of substrate and cultivar on II yield of greenhouse tomato

Podłoże Substrate	Odmiana Cultivar	Plon II wyboru – Yield II (kg·m ⁻²)		
		Rok – Year		Średnia – Mean
		2004	2005	
Wełna mineralna Rockwool	Emotion	0,44	0,11	0,28
	Grace	0,21	0,01	0,11
	Średnia	0,33	0,06	0,19
Włókno drzewne Fiber wool	Emotion	0,53	0,05	0,29
	Grace	0,35	0,08	0,22
	Średnia	0,44	0,06	0,25
Torf – Peat	Emotion	0,51	0,05	0,28
	Grace	0,18	0,13	0,15
	Średnia	0,34	0,09	0,22
Średnia dla odmiany Mean for cultivar	Emotion	0,49	0,07	0,28
	Grace	0,25	0,07	0,16
Średnia – Mean		0,37	0,07	

NIR_{α=0,05} dla roku = 0,094, NIR_{α=0,05} dla podłoża = n.i., NIR_{α=0,05} dla odmiany = 0,094,
 LSD_{α=0,05} for year = 0,094, LSD_{α=0,05} for substrate = n.s., LSD_{α=0,05} for cultivar = 0,094,
 NIR_{α=0,05} dla interakcji rok x odmiana = 0,132, NIR_{α=0,05} dla pozostałych interakcji = n.i.,
 LSD_{α=0,05} for interactions year x cultivar = 0,132, LSD_{α=0,05} for remaining interactions = n.s.

WNIOSKI

1. Nie stwierdzono istotnych różnic w wielkości plonu ogólnego, handlowego, wyboru IA i IB owoców pomidora szklarniowego odmian Emotion F₁ i Grace F₁ uprawianych w wełnie mineralnej, włóknie drzewnym i torfie wysokim
2. Włókno drzewne, jako nowe podłoże organiczne i biodegradalne, może być alternatywnym podłożem dla obecnie stosowanych w praktyce podłoży ogrodniczych.
3. Odmiana Emotion F₁ uprawiana na różnych badanych podłożach lepiej plonowała niż odmiana Grace F₁.

PIŚMIENNICTWO

1. **Chohura P., Komosa A.:** Wpływ podłoży inertnych na plonowanie pomidora szklarniowego. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., 466, 471-477, 1999.
2. **Martyn W.:** Podłoża szklarniowe wykorzystywane w ogrodnictwie pod osłonami w Polsce. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., 429, 223-228, 1996.
3. **Oświecimski W.:** Aktualne tendencje w wykorzystaniu podłoży organicznych w uprawie pod osłonami. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., 429, 9-13, 1996.
4. **Piróg J.:** Wpływ podłoży organicznych i mineralnych na wysokość plonu i jakość owoców pomidora szklarniowego. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., 466, 479-491, 1999.
5. **Rumpel J.:** Tradycyjne i nowe substraty uprawowe oraz problematyka ich stosowania. Zesz. Probl. Post. Nauk Roln., 461, 47-66, 1998.
6. **Wysocka-Owczarek M.:** Pomidory pod osłonami. Uprawa tradycyjna i nowoczesna. Hortpress, Sp. z o.o., Warszawa, 2001.

INFLUENCE OF SUBSTRATE AND CULTIVAR ON QUANTITY
AND QUALITY OF GREENHOUSE TOMATO YIELD

Józef Piróg¹, Andrzej Komosa²

¹Department of Vegetable Crops, Agricultural University,
ul. Dąbrowskiego 159, 60-594 Poznań

²Department of Horticultural Plant Nutrition, Agricultural University
ul. Zgorzelecka 4, 60-198 Poznań
e-mail: pirog@au.poznan.pl

Abstract. In the years 2004-2005, studies of the influence of substrate and cultivar on greenhouse tomato yield were conducted. In the two-factorial experiment established in randomized complete block design the following factors were studied: substrate – rockwool, wood fibre and highmoor peat, as well as cultivars – Emotion F₁ and Grace F₁. High suitability of these substrates for greenhouse tomato growing was shown. Total yield obtained from cultivation on wood fibre amounted to 18.86 kg m⁻², on highmoor peat – to 18.70 kg m⁻², and on rockwool – 19.44 kg m⁻². The marketable yield showed considerable differences between cultivars and years of cultivation. Emotion F₁ proved to be a better cultivar and its marketable yield amounted to 18.77 kg m⁻², while for Grace F₁ it was 16.04 kg m⁻². The percentage of marketable yield in total yield, depending on the substrate used, ranged from 84.8 to 87.8%. Yield structure for individual fruit selections obtained for plants grown on rockwool amounted to 76.6% for selection IA, 9.9% for IB, and 1.5% for II. Emotion F₁ cultivar was characterized by higher percentage of IA (76.2), IB (11.8%) and II (1.5%) than Grace F₁ cultivar (74.7, 7.8 and 0.8%, respectively).

Keywords: rockwool, wood fibre, peat, greenhouse tomato